

4. Іовхімчук Н. Концепт «чужина» в українській народній пісні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 59. С. 81–83.
5. Василюшин І. Антеїстичні концепти в ліриці Богдана Кравціва (дискурс чужини). *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», Вип. 13. Т. 3. 2020. С. 91–96.
6. Савченко Л. Лексико-семантичне поле чужина у поетичній мові Євгена Маланюка. *Збірник наукових праць на пошану професора Володимира Семеновича Калашника : Незгасимий словосвіт*. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. С. 433–440.
7. Донцов Д. Вибрані твори : у 10 т. Т. 1. Політична аналітика (1912–1918 рр.) / Д. Донцов ; Науково-ідеологічний центр ім. Дмитра Донцова. Дрогобич ; Львів : Відродження, 2011. 328 с.
8. Українські народні пісні в записах Осипа та Федора Бодяньських. Київ : «Наукова думка», 1978. 326 с.
9. Українські народні пісні. Київ : Держ. видавн. образотв. мистец. і музичн. літератури, 1960. 376 с.
10. Васильченко С. Оповідання. Повісті. Драматичні твори. Упоряд. і прим. Н. М. Шумило. Київ : «Наукова думка». 1988. 600 с.
11. Стефанік В. Вибрані твори. Київ : «Богдан». 2023. 149 с.
12. Багрянний І. Тигролови. Київ : «Априори», 2022. 292 с.
13. Богуславська Л. Народна оселя у романі Івана Багряного «Тигролови». *Вісник Придніпр. держ. акад. суд-ва та архітектури*. Дніпро, 2016. №7. С. 69–73.
14. Самчук У. Кулак. Месники. віднайдений рай: роман, оповідання, новели. Дрогобич : «Відродження», 2009. 488 с.
15. Поети Празької школи. Срібні сурми. Антологія. / упорядкування, передмова та літературні силуетки М. Ільницького. Київ : Смолоскип, 2009. 916 с.

УДК 821.161.2:82-82:82-3+165.642+7.047

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.2.30>

АКСІОЛОГІЧНО-ОНТОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ОБРАЗУ ХАТИ В МАЛІЙ ПРОЗІ О. ДОВЖЕНКА

AXIOLOGICAL-ONTOLOGICAL COMPONENT OF THE IMAGE OF THE HOUSE IN O. DOVZHENKO'S SHORT PROSE

Павлюк Н.Л.,

orcid.org/0000-0001-7170-5743

кандидат філологічних наук,

викладач кафедри української та зарубіжної літератури

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

У статті проаналізовано аксіологічно-онтологічні особливості складової образу хати в контексті дослідження поетики малої прози О. Довженка. У результаті дослідження було з'ясовано, що на аксіологічній основі ґрунтується ідейно-тематична основа художніх текстів митця, розкриття проблематики та конфліктів творів, а також створення системи персонажів. Відтворюючи у новелах глибоко трагічні епізоди Другої світової війни, О. Довженко акцентує увагу на філософських засадах онтології людини через образ-символ української хати. Хата у малій прозі письменника – наскрізний, багатофункціональний образ.

Основне функціональне навантаження зазначеного образу – окреслення просторової координати художніх текстів письменника (житло, яке є реальним та омріяним, місце тимчасового перебування персонажів) – реалізується у новелах «Відступник», «Незабутнє», «Мати», «Воля до життя», «Хата». Дійсно, важливою просторовою площиною в аналізованих творах є образ дому, адже саме в цій просторовій площині автор відтворює ключові драматичні події: суд над зрадником-сином, порятунок поранених, прощання з невинністю, загибель матері. Доведено, що у новелі «Хата» образ хати є домінуючим символом, у який вкладений глибокий філософсько-духовний та аксіологічний сенс у зв'язку з трансформацією досить поширеного в слов'янській культурі образу хати в символ дому-держави. Через архетипний образ хати О. Довженко у зазначеному творі показав український народ, онтологію його безперервної боротьби, відтворив ключові моменти його історії, особливості вірування тощо. З'ясовано, що художньо-філософське осмислення символічного навантаження образу дому-держави допомагає посилити зображене у творах, проаналізувати одну з найважливіших проблем історії України – цілісність та незалежність держави

та тверезо оцінити абсолютно всі сфери людської екзистенції, моральність, етичність та доцільність кожного вчинку образів персонажів.

Ключові слова: аксіологія, онтологія, символ, хронотоп, поетика.

The axiological-ontological features of the image of the house in the context of the study of the poetics of O. Dovzhenko's short prose is analyzed in the article. As a result of the study, it was found that the outline of the ideological and thematic basis of the prose writer's works, the study of the range of problems raised by him, the understanding of the nature of the considered conflicts is directly based on the axiological foundation. In this regard, unfolding the tragic pages of the Second World War in his short stories, the writer strengthens the philosophical sound of the essential philosophy of every person through the image-symbol of the Ukrainian house. The house in the short prose of the writer is a comprehensive, multifunctional image.

The main functional load of the mentioned image – the delineation of the spatial coordinate of the chronotopic complex of the author's works (dwelling, real and dreamed, the place of residence of the heroes, a place of comfort) – is realized in the short stories "The Renegade", "Unforgettable", "Mother", "The Will to Life". Indeed, the central spatial location in the analyzed works is the image of the house, where the main and most dramatic events take place: the trial of the traitor-son, the rescue of the wounded, the farewell to innocence, the death of the mother. It is proved that in the short story "The House" the image of the house is a special symbol, defined by a deep philosophical and spiritual meaning in connection with the transformation of the image of the house common in Slavic culture into a symbol of the house-state. Through the archetypal image of the house, O. Dovzhenko depicted the entire Ukrainian people, their history, beliefs, suffering and struggle in the mentioned work. It was found that the artistic and philosophical understanding of the essence of the symbol of the home-state strengthens the epic depth of the message and helps to analyze one of the most fateful problems of Ukrainian history – the integrity and independence of the native land and to soberly assess absolutely all spheres of human existence, morality, ethics and the expediency of every act of images characters.

Key words: axiology, ontology, symbol, chronotop, poetics.

Постановка проблеми. До масштабного осмислення буття людини у всьому розмаїтті її соціально-історичних, політичних, морально-етичних зв'язків митці слова йдуть за допомогою майстерного пізнання внутрішніх переживань героїв, художньо-філософського осмислення подій, освоєння глобальних екзистенційних проблем, які, виступаючи у конкретних проявах, набувають узагальнюючого звучання та піднімаються до рівня філософських категорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Художня спадщина О. Довженка завжди викликала зацікавлення науковців. Відомими є розвідки О. Бабишкіна, І. Кошелівця, О. Поляруша, І. Семенчука, Б. Степанишина та ін. У зв'язку з цим різноаспектне та повсякчасне дослідження художньої творчості О. Довженка зумовлене актуальністю його текстів.

Постановка завдання. Осмислення людських взаємовідносин у філософському і психологічному ключі, поєднання злободенних проблем з «вічними», локального з глобальним, особистісного з соціальним характерне для малої прози О. Довженка, яка позначена «...високим ідейно-патріотичним звучанням...» [6, с. 359]. Його твори «Воля до життя», «Стой, смерть, зупинись!», «На колючому дроті», «Відступник», «Мати», «Ніч перед боєм», «Перемога», «Незабутнє», «Хата» є важливим «...надбанням української літератури...», адже «...вони самобутні, високохудожні, глибокоідейні, цікаві» [6, с. 359]. У них постерігаємо поглиблення семантики абсолютної істини Батьківщини: від відтворення реального захисту рідного краю від іноземних загарбників

до заклику до збереження національних цінностей, історії, культури, символів України.

Мета статті – проаналізувати аксіологічно-онтологічну місткість, епічну глибину повісткування через символічне навантаження образу української хати в малій прозі О. Довженка.

Виклад основного матеріалу. Посилення філософського звучання буттєвої філософії кожної людини у художніх творах відбувається через образи-символи, у яких проявляється сама сутність життя, закладено глибокий зміст. Саме тому домінуючим засобом вираження аксіологічної місткості у творах митців, окрім поетикальних засобів метафори, порівняння, деталі є філософсько-культурологічна категорія – символ, під яким розуміють словесний або предметний знак, він опосередковано виражає сутність конкретного явища і має філософське смислове навантаження [11, с. 622]. Крім того, через символ розкривається зіставлення з суміжними категоріями – художнього образу, з одного боку, знака і алегорії – з іншого, і він «...виступає посередником між ідеєю, втіленою в архетипному образі, і новим живим її переживанням (почуттям)» [7, с. 157].

Об'єктом художнього осмислення у малій прозі О. Довженка є події періоду Великої Вітчизняної війни, під час якої характери творів письменника потрапляють в онтологічні ситуації вибору, що супроводжуються випробуванням на гуманність, справедливість, самопожертву або зрадництво, егоїзм та бездушність. Саме тому своєрідним сакральним простором у малій прозі О. Довженка постає хата, через образ якої автор

осмислює доленосні проблеми української історії. На думку дослідниці О. Лівінської, дім є важливою просторовою локацією, що «...концентрує в собі все розмаїття значень, пов'язаних з сімейним життям, подружнім коханням, любов'ю батьків до дітей та дітей до батьків, спільною працею та життям у всіх його буденних та святкових виявах...» [10, с. 232]. На думку дослідника А. Данилюка, українська хата є явищем історичним явищем, тому що її «...генетичне коріння сягає в глибини віків» [4, с. 67]. Діалектичне переплетіння індивідуальних доль та історії допомогло українцям зберегти власну самоідентифікацію. Підтвердженням цьому є образ хати, тому що саме в ній втілюється неповторність та індивідуальність української культури.

Художні твори письменника спрямовані на розкриття онтологічної сутності боротьби за життя в жорстоких умовах війни, саме тому хата для кожного персонажа новел О. Довженка є всезагальною цінністю, частиною їхнього внутрішнього «я», вона тісно пов'язана з родом, родиною, дитинством та батьківською любов'ю, адже тільки дім робить людину цілісною особистістю.

Хата у малій прозі письменника – наскрізний, багатофункціональний образ. Він є однією з важливих просторових точок хронотопу творів автора, а також виступає символом, який має глибоку філософсько-духовну сутність.

Важливою просторовою координатою в новелі «Відступник» є образ дому, де розгортаються основні події твору. Хата у творі є місцем своєрідного суду над зрадником Мефодієм. Довгою, сповненою душевних мук, була його дорога додому («...поїдеш до себе додому, як сказано в листівці, до тата і матінки», «...однаке на другий день йому не вдалося поїхати в село до батька й матері» [6, с. 242]), адже персонаж на підсвідомому рівні відчував, що рідні не пробачать, не зрозуміють його, хоча сподівався, що ніхто в його містечку не дізнається правди про зраду, він «...заспокоював себе в сотий раз...» [6, с. 242]. Глибоко психологічним є епізод приїзду Відступника до рідної хати. Автор посилює напружений та тривожний стан протагоніста («...вийшов на дорогу і побіг додому, як проклятий» [6, с. 242], «...озирався у жалюгідному відчаї на темні неорані лани» [6, с. 242]). Емоційний стан тривоги, який охоплює Мефодія, спричинюється почуттям провини та невпевненістю в майбутньому, та переростає у страх, відчуття якого посилюється через «...грізний гнів...» та голос батька, який «...звучав у темряві глухо, як осінній грім» [6, с. 243–244], «...тужливий материнський плач» [6, с. 243].

Дім в аналізованому творі є закритим простором, і О. Довженко не намагається розширити його: «Утекти... Ні... Двері зачинені, і біля дверей вже двоє. Відступник здригнувся й ослаб» [6, с. 243]. Зазначений епізод твору є своєрідною межовою ситуацією, позначеною психологічним напруженням, адже таким чином письменник підкреслює деградацію образу Мефодія. Напруженість зображеного автором епізоду досягається використанням різних темпоральних прийомів (уповільнення, пришвидшення, зміщення), прийому контрасту та інших художніх засобів.

Хата для Мефодія стає своєрідним судом, під час якого батьки проклинають сина та приймають нелегке рішення вигнати сина-зрадника з хати, з двору, з душі. Хата та душа стали пустою, ланцюг взаємопов'язаних перетворень (народження – життя, смерть) був остаточно розірваний.

Оригінальною в жанрово-композиційному плані є новела «Мати», так як починається вона з розв'язки, і в її основу покладено трагічний епізод зустрічі сина Василя з мертвою матір'ю біля рідної хати:

«Хто серед трупів ворожих біжить по селу, що вже догорає?

Хто це стогне біжучи? Чиє серце стугонить у грудях, мов вистрибнути хоче вперед?

Це Василь з автоматом і бомбами, Марії Стоянихи син.

Хто мертвий висить коло хати під небом?

Оце його мати» [6, с. 330].

Протягом усього твору О. Довженко зображує Марію Стояниху істинною матір'ю, берегиною дому, яка жила надією на повернення синів з війни додому. Навіть чужих дітей – двох поранених льотчиків – жінка прихистила у своїй хаті, переховуючи від ворога: «Два тижні ховала Марія гостей. Стерегла хату, годувала...» [6, с. 332], однак не змогла Марія вберегти їх.

О. Довженко зосереджує увагу на непорушності поглядів головної героїні, підтвердженням цьому є діалог Марії з німцями: «Марія глянула та в хату:

– Діточки! Йдуть!

Німці на порозі.

– Що за люди?

– Сини мої.

– Брешеш!

– Не брешу, клянуся!» [6, с. 332–333].

Героїня новели залишилася стійкою у своїй життєвій позиції, вона ні на мить не зрадила своєму материнському началу, вона навіть готова була сама вмерти, аби тільки льотчики залиши-

лися в живих, адже любов матері – безмежна, а ненависть її – страшна:

«– Не дам! Бийте мене... Не дам, людоїди!» [6, с. 333].

Трагічна життєва драма головних героїв твору посилюється знищенням хати як осередку турботи, материнської любові та захисту: «Спинивсь Василь коло хати, а хати немає. Василь у двір – нема двору. У сад – нема саду. Тільки одна стара груша, а на груші мати.

О тихий жах... О незабутній смутку...» [6, с. 330].

У творі «Воля до життя» хата також є центральною просторовою координатою, тому що у сільській хаті був організований воєнний госпіталь. В основу твору покладено один з епізодів щоденного життя воєнного хірурга, коли до нього на операційний стіл потрапив поранений рядовий боєць Іван Карналюк. Він «...був одним з багатьох мільйонів... юнаків, що всіма своїми помислами аж до початку війни належали мирній праці» [6, с. 303]. Лікаря дуже вразила його воля до життя.

Важливим лейтмотивом зазначеної новели є боротьба (битви, війна, прагнення вижити та жити), вона розкривається через тематичну подієвість твору: «Битва гриміла день і ніч. В оббитій ряднами і простирадлами сільській хаті хірург працював без перерви оце вже кілька днів.

Перед його очима на столі розверзались такі безодні страждань, що всяка свіжа людина зомліла б або зійшла б слізьми, наблизившись хоч на годину до цього жакливого жертovníка війни» [6, с. 304]. Напруженість подій, несподіваність ситуацій впливає з характеру зображених у творі подій. Хата у новелі «Воля до життя» є безпосереднім свідком критичних хвилин життя персонажів, відтворюючи які автор змушує задуматися над складністю та однозначністю кожної людини.

Національний простір, який, у першу чергу, втілюється в образі України, в новелі «Незабутнє» постає перед читачами не цілісним, розірваним у результаті відступу солдат з маленького українського села. Ця подія стала переломним моментом у житті людей, адже ще мить – і їхнє село буде захоплене ворогом. О. Довженко вводить у сюжетну канву твору онтологічні ситуації, коли зникає межа між життям і смертю, «...коли зникають тенета, що утримують людину у рамках буденності» [9].

Зображені ситуації допомагають людині досягнути власну екзистенцію, зробити певні висновки та здійснити самоаналіз. Саме тому автор змальовує критичну точку екзистенції голов-

ної героїні твору Олесі, яка непорушно стояла «...біля холодної криниці край села, неначе в пісні, під вербою коло старенької хатини...» [6, с. 249]. Письменник, крім того, посилює межову ситуацію, у якій перебуває дівчина, ніби випробовуючи її: вона усвідомлює, яка доля чекає на неї: «Страшно Олесі. Такого страху не знала ще вона за всі свої дев'ятнадцять літ, такого ще ніколи не було, відколи світ стоїть» [6, с. 249]. Не вагаючись, дівчина прийняла важливе рішення: «І рішилася вона на крок нечуваний, не бачений ні в її селі ніколи, ні в усім її народі» [6, с. 250], «...на вчинок грізний» [6, с. 250], який був спричинений грізним воєнним часом.

Нічим свідком зображених у новелі подій, місцем прощання з невинністю є хата: «Вони зайшли до маленької чепурної хати, і, коли за ними зачинилися двері, він тільки тоді якось відчув, що вони одні, самі удвох, окремі від усього світу» [6, с. 251]. До хати (додому), до своєї Олесі обіцяв повернутися солдат Василь: «Я проб'юся до тебе через усі пожежі, через усі доти, через все на світі. Яка б ти не була, я вернусь до тебе» [6, с. 255], якщо не живим, то «...пам'ятником з бронзи...ось там, за вікном» [6, с. 255]. У зазначеному епізоді автором майстерно поєднуються злободенні проблеми з «вічними», локальне з глобальним, особистісне з соціальним, актуальність з філософською глибиною.

Окреме місце в малій прозі О. Довженка займає новела «Хата», у якій письменник не просто описав споруду, він змалював «...архітектурну праматір пристанища людського» [5, с. 660]. Хата у зазначеному творі, крім просторової точки, є своєрідним символом, який наділений філософським сенсом. Образ дому трансформується в символ дому-держави, адже зв'язок з рідною землею для українця має особливе значення, тому що він «...асоціюється із синдромом вічного страдництва за відсутності рідної хати – своєї держави» [3, с. 20].

Вперше в українській літературі осмислення України, як рідної хати з'явилося у художній творчості Т. Шевченка. Тож, можна сказати, що О. Довженко продовжує справу Кобзаря, співвідносячи образ хати з Україною, чим самим митець створює своєрідну модель дому-України. «Дім-держава – це Житло, що захищає народ, націю від хаосу небуття, а нація, народ теж повинні захищати його своєю присутністю..., оживляти його, не дати йому стати мертвим» [1, с. 98], і кожна людина у цьому спільному домі повинна думати не про свої інтереси та потреби, а про загальний добробут, щастя всього народу.

Всезагальний архетипний образ хати допомагає О. Довженко змалювати український народ, його культуру, історію та боротьбу у повній мірі. Адже хата може символізувати не лише будівлю, що захищає існування окремої людини, а й «... будівлю, річ, власну державу, в якій екзистує окремий народ як гердерівська природна мегасім'я, як структурована надіндивідуальна присутність» [8, с. 300]. Як бачимо, звичайна хата стала образом трагічним України.

У творі письменник майстерно переплітає уявлення про хату як споруду з уявленням про хату як цілу культуру, народ, ніби синтезуючи дві грані в одну неподільну єдність. Досить виразно це простежується в експозиції твору, де автор описує хату: біла, «...з теплою солом'яною стріхою, що поросла зеленим мохом...» [5, с. 660]. З кожним словом митця образ хати персоніфікується в образ жінки-вдовиці, яка символізує Україну: «Опишу її неповторну зовнішність, привітну й веселу, часом сумну, молоду й стареньку вдовицю, чепурну і уважну, журливу і ніколи не горду» [5, с. 660]. Внутрішній світ цієї хати є віддзеркаленням внутрішнього світу жінки-вдовиці. Саме тому у низці речень О. Довженко неодноразово повторює лексему «немає»: «Нема в ній челяді, немає гайдуків, прислужництва нема. Немає кабінетів, віталень, спалень, де довго сплять, і не було в ній розпусти й лінощів, паразитаризму. Немає на стінах фамільних портретів, і скарбів нема в сундуках...» [5, с. 660]. Зазначений художній прийом підсилює та увиразнює образ хати.

Цікавою та оригінальною є паралель між образами хати як держави у художній творчості О. Довженка та Т. Шевченка. Так, загальновідомою є поезія Т. Шевченка «Садок вишневий коло хати», у якій поет змальовує в контексті історичних подій щоденне «...буття народу. В образі «садка вишневого коло хати» справді немов «застигає» історія України – співбуття й доля не лише окремої сім'ї, а й нації» [8, с. 300]. До того ж, Т. Шевченко у поетичних творах «Єретик», «Кавказ» змальовує «велику хату», яка є простором для життя цілого народу, «...вона символізує не лише побуту, а й історико-політичну річ», яка збирає воедино екзистенціальний «чотирикутник» кавказьких народів» [8, с. 300]. За допомогою цього символічного образу в творах митців тверезо оцінюються абсолютно всі сфери людської екзистенції, моральність, етичність та доцільність вчинків образів персонажів.

Символічне розуміння образу хати як держави в однойменній новелі О. Довженка розкривається в епізоді опису архітектурної битви споруд, що

є своєрідною алегорією на історичну боротьбу українців з поневолювачами: «пишу, як воювала колись хата з палацами західного Ренесансу, з кам'яними фортецями розумних ворогів, як легко її завжди було підпалити, як палає вона довгі століття і ніяк не згорить, мов неопалима купина» [5, с. 661]. О. Довженко підсилює трагізм зображених подій, створюючи образ століттями палаючої хати. Цей образ у творчості митця є наскрізним (згадаймо роман «Україна в огні»), тому що вогонь може знищити і саму Україну. Однак за певних історичних обставин це може бути і священний вогонь, вогонь боротьби, який своєю силою може знищити все погане. Це вогонь в ім'я високої, життєстверджуючої ідеї. Саме тому письменник впевнений, що хата не згорить; цим самим наголошуючи на стійкості українців до будь-яких життєвих випробувань, незмінності їхніх аксіологічних домінант.

У новелі О. Довженка хата – це своєрідний прихисток для кожної людини окремо та для народу в цілому. Саме в такій хаті українська родина може вільно жити та творити, зберігаючи для майбутніх поколінь історію та культуру нашої держави, тому що втратити «...Дім для українця – це втратити себе, свою Самість...» [1, с. 98].

Хата – своєрідне екзистенційне місце, воно важливе для кожної людини. У зв'язку з цим О. Довженко не відчуває жалю, прощаючись зі старою занедбаною хатою, він щиро сподівається, що зовсім скоро на її місці буде збудована велична споруда, у якій пануватиме гармонія, радість, добробут та щастя: «Хай бігають по твоїх просторах покоях веселі діти, хай одпочивають досхочу в твоїх спальнях і любляться в щасливих лінощах твої люди. Хай се вже будеш не ти. Хай прийдуть до тебе добробут і гідність і сядуть на покуті, щоб зникли сум і скорботи з твоїх темних кутків, і пічурок, і холодних твоїх сіней» [5, с. 661]. У зазначеній цитаті можна помітити продовження О. Довженком традицій Т. Шевченка, адже у поезії Кобзаря «...хата сама по собі завжди означає... якийсь буттєвий прихисток (образ могили як «хати» у «Нащо мені женитися?...»)» [8, с. 299]. Це, дійсно, той життєво необхідний «райочок», «благодать», про який пише у своїх поетичних творах Т. Шевченко: «Поставлю хату і кімнату, / Садок-райочок насаджу. / Посиджу я і походжу / В своїй маленькій благодаті» [8, с. 299]. Тобто, в аналізованому творі відчувається аксіологічна орієнтація на художню творчість Т. Шевченка – поетизація волі, незалежності, заклик до єднання, братерства, боротьби за краще майбутнє та збереження дому-України.

Отже, у художніх творах Т. Шевченка та О. Довженка глибокий зміст сутності людської екзистенції проявляється через символічний образ хати. О. Довженко захоплюється українською хатою, доповнюючи її образ одоративними та зоровими поетикальними засобами. У творі відчутний мінорний настрій, спричинений розлукою зі старою хатою. Автор з ностальгією згадує споконвічні образи з усної народної творчості: домовика, «що живе за комином в трубі», чорта та інших демонологічних персонажів. Варто також зауважити, що українську хату О. Довженка доповнюють образи сивого бога, Шевченка і козака Мамаю, Георгія Побідоносця та Будьонного. Вони підкреслюють національну ідентичність українського народу, самотність та унікальність його культури, історії.

Висновки. Як бачимо, О. Довженко у малій прозі, зображуючи трагічні події періоду Великої Вітчизняної війни, підводить читача до глибоких

філософських узагальнень про цінність людського життя, його основу і силу народу. Аксиологічна місткість новел митця позначена глибиною та багатоаспектністю: світ понять, філософських, моральних категорій автор зумів осюжетнити, матеріалізувати, уособити через людські долі та вчинки, майстерно поєднуючи сюжетні ідеї з сюжетом події, розвиток думки з розвитком персонажів. Саме тому однією з наскрізних цінностей прози письменника є хата.

У малій прозі О. Довженка відбувається розширення смислового поля зображуваних подій через поглиблення символічного навантаження образу хати, яка виконує функцію своєрідного каталізатора. За допомогою нього відбувається осмислення головних засади онтології, в основі яких – оригінальна художньо-філософська концепція письменника, парадигма аксіологічних понять та морально-етичних категорій у тісному взаємозв'язку із зображеними історичними подіями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрусів С. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст. Львів, 2000. Тернопіль : Джура, 2000. 340 с.
2. Аристотель. Політика. Київ : Основи, 2003. 239 с.
3. Гриця С. Міграція фольклору. *Фольклор українців поза межами України*: зб. наук. статей АН України. Київ: Б.в., 1992. С. 20–40.
4. Данилюк А. Українська хата. Київ : Наукова думка, 1991. 108 с.
5. Довженко О. Кіноповісті. Оповідання. Київ : Наукова думка, 1986. 710 с.
6. Довженко О. Повість полум'яних літ: Повісті. Оповідання. Публіцистика. Київ: Молодь, 1984. 368 с.
7. Зборовська Н. Психологія і літературознавство. Київ, 2003. 392 с.
8. Іванишин П. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко. Київ : Академвидав, 2008. 392 с.
9. Лепьохін Є. «Граничні ситуації» : роль і значення у літературі екзистенціалізму. URL: http://old.lingua.lnu.edu.ua/visnyk/visnyk/visnyk_16/articles/Lepyokhin.pdf
10. Лівінська О. До свого дому не пізно й опівночі, або архетип дому в українській художній літературі. *Мультиверсум. Філософський альманах* : зб. наук. пр. Київ, 2004. Вип. № 44. С. 229–252.
11. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
12. Лихачова К. М. Митець – завжди загадка і нею залишиться назавжди. *Науковий вісник Донбасу*. 2010. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2010_1_11
13. Павлюк Н., Малицька О. Архетипна складова образу хати (на матеріалі оповідання О. Довженка «Хата»). *Художній досвід О. Довженка-прозаїка*: зб. наук. статей. Одеса, 2020. Вип. XI. С. 83–88.